

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2021

Kateřina Krejčová

--

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

HUDEBNÍ UMĚNÍ
HOUSLE

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Joseph Joachim -
život, dílo a přátelství s Johannesem Brahmssem**

Kateřina Krejčová

Vedoucí práce: prof. MgA. Leoš Čepický

Oponent práce: Mgr. Jiří Panocha

Datum obhajoby: 7/9/2021

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2021

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE
MUSIC AND DANCE FACULTY

ART OF MUSIC
VIOLIN

BACHELOR'S THESIS

**Joseph Joachim -
life, work a friendship with Johannes Brahms**

Kateřina Krejčová

Thesis Supervisor: prof. MgA. Leoš Čepický
Thesis Opponent: Mgr. Jiří Panocha
Date of thesis defense: 7/9/2021
Academic title granted: BcA.

Prague, 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Joseph Joachim - život, dílo a přátelství s Johannesem Brahmssem

vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne .....

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Předkládaná bakalářská práce se věnuje hudebnímu skladateli a jednomu z nejvýznamnějších houslových virtuózů devatenáctého století, Josephu Joachimovi. Ve třech částech představuje nejprve Joachimův život, poté jeho skladatelské dílo, a nakonec přibližuje význam, které mělo jeho přátelství s Johannesem Brahmem na skladatelskou tvorbu a hudební kariéru obou umělců. Ačkoliv je Joseph Joachim často vnímán jako zastánce klasicistního stylu, tato bakalářská práce se pokouší zachytit komplexitu jeho osobnosti a díla. Představuje ho jako výjimečného houslistu, jenž svým interpretačním stylem zásadně ovlivnil vnímání Brahmsovy a Beethovenovy hudby; vnímavého hudebního skladatele, jehož dílo zachycuje společenský i hudební vývoj své doby; a významného pedagoga, jenž své zkušenosti aktivně předával další generaci houslistů.

Abstract

This bachelor thesis presents the composer and one of the most influential violin virtuosos of the nineteenth century, Joseph Joachim. It is divided into three parts. First, it describes Joachim's life, then his compositional work, and, finally, it examines the influence of Joachim's friendship with Johannes Brahms on both artists' work and musical career. Joseph Joachim is often perceived as a proponent of the Classicist style. However, this bachelor's attempts to capture the complexity of his personality and work. It presents him as an exceptional violinist whose interpretation fundamentally influenced the perception of Brahms and Beethoven's music; as a receptive composer who encapsulates the social and musical development of his time; and as a great pedagogue who actively passed on his experience to the next generation of violinists.

Obsah

1. Úvod	8
2. Život Josepha Joachima	10
2.1 Joachimovo rané mládí: Pešť a Vídeň	10
2.2 Nastupující houslový virtuóz: Lipsko a Výmar	12
2.3 Uznávaný interpret a významná hudební osobnost: Hannover	15
2.4 Pedagog a ředitel Hochschule für ausübende Tonkunst: Berlín	18
3. Skladatelské dílo Josepha Joachima	21
3.1 Rané mládí a psychologická hudba	21
3.2 Kulturní vlivy a kosmopolitní identita	22
3.3 Ve službách Německé říše	23
4. Přátelství Josepha Joachima s Johannessem Brahmssem	25
4.1 Příběh celoživotního přátelství	25
4.2 Hudební spolupráce: příklad Brahmsova houslového koncertu D-dur	27
4.3 Vliv Josepha Joachima na přijetí a interpretaci Brahmsovy hudby	29
5. Závěr	32
Seznam literatury	33
Přílohy	35
Příloha č.1: Přehled děl Josepha Joachima	35
Příloha č.2: Fotografie ze života Josepha Joachima	38
Příloha č.3: Ukázka rukopisu Josepha Joachima - Dopis Andreasovi Moserovi	40

1. Úvod

Jméno houslového virtuóza a hudebního skladatele Josepha Joachima je úzce spjato s celou řadou velkých osobností evropské hudební scény 19. století. Od studia v Lipsku u Felixe Mendelssohna a ve Výmaru u Franze Liszta, přes houslovou kariéru v Hannoveru, během níž zásadně rozvinul své skladatelské umění a prohloubil přátelství s Robertem Schumannem a Johannesem Brahmssem, po pedagogickou činnost na *Hochschule* v Berlíně, životní příběh Josepha Joachima umožňuje nejen zblízka sledovat vývoj jeho brilantní houslové kariéry, ale také hlouběji pochopit roli, kterou jednotlivé osobnosti sehráli v jeho skladatelském díle.

Ve své první části představuje předkládaná bakalářská práce život Josepha Joachima. Na pozadí jednotlivých měst a životních událostí se pokouší přiblížit význam, který tento houslový virtuóz, hudební skladatel a pedagog měl na formování německé vážné hudby druhé poloviny 19. století. Ve své první části se zastavuje nad raným mládím Josepha Joachima, kdy si vydobývá slávu jako mladý geniální houslista. Druhá část je věnovaná letům, které Joseph Joachim strávil v Lipsku a ve Výmaru. Obě města měla zásadní vliv na jeho pozdější umělecký vývoj. Zároveň ale tyto dva pobyty nemohly být odlišnější: zatímco roky v Lipsku stráví Joachim pod pedagogickým dohledem tradičního Mendelssohna, ve Výmaru se Joachima ujímá propagátor nových směrů v německé hudbě, Franz Liszt. Třetí část této kapitoly je věnována Joachimovu působení v Hannoveru, které představuje nejplodnější roky jeho skladatelské kariéry a je pro ně charakteristické hluboké přátelství s Johannesem Brahmssem. V poslední části se tato kapitola věnuje hudebnímu a pedagogickému působení Josepha Joachima v Berlíně.

Druhá kapitola se věnuje Joachimovu skladatelskému dílu. Nejprve se zaměřuje na Joachimovo rané skladby a snaží se přiblížit, jakým způsobem Joachim vnímal vliv psychologie na svou hudbu. V druhé části se věnuje osobním a kulturním vlivům v Joachimově tvorbě. Na příkladech některých jeho skladeb ukazuje, jak do jeho díla prosakoval nejen vliv jeho učitelů, Mendelssohna a Liszta, ale také Joachimův vlastní maďarský a židovský původ. Poslední část této kapitoly je věnovaná Joachimovo pozdější tvorbě, která je úzce spojena se vznikem Německé říše a životem jejích čelních představitelů.

Třetí kapitola této bakalářské práce se věnuje třem rozměrům přátelství Josepha Joachima s Johannesem Brahmem. První část líčí lidský rozměr jejich známosti, která trvala 44 let a ukončila ji až Brahmsova smrt v roce 1897. Druhá část se na příkladu Brahmsova houslového koncertu D-dur Op. 77 pokouší přiblížit význam a hloubku spolupráce obou umělců. Ukazuje Brahme jako umělecky vyspělého skladatele, který spatřuje velký význam ve vzájemné výměně názorů s Josephem Joachimem. Ačkoliv se Johannes Brahms Joachimovými připomínkami ne vždy řídil, řada z těch, jež do skladby nakonec zakomponoval mají pozitivní vliv na její konečné vyznění. Poslední část této kapitoly se pak zastavuje nad významem Josepha Joachima pro přijetí a interpretaci Brahmsovy hudby. Ukazuje, jak Joseph Joachim díky svému vlivu, známostem, umělecké pověsti a houslové virtuozitě zásadně přispěl k pozitivnímu přijetí a mezinárodní slávě Brahmsova díla.

2. Život Josepha Joachima

2.1 Joachimovo rané mládí: Pešť a Vídeň

Joseph Joachim se narodil 28. června 1831 v Kitsee, malém městě nedaleko Bratislavy, jako sedmý z osmi dětí Julia a Fanny Joachimových. Rodiče byli židovského vyznání, a tudíž i své potomky vychovávali v tomto duchu (Fuller Maitland, 1905, s. 1). Otec Julius, schopný obchodník s vlnou, dokázal rodinu finančně zabezpečit a dopřát každému z dětí dostatečné vzdělání. Rodiče si zároveň uvědomovali, že Kitsee nenabízí dostatek možností pro vzdělání ani obchod, a proto se v roce 1833 rozhodli přestěhovat do hlavního města Maďarska, Pešti (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Hudba v rodině Joachimů překvapivě nezaujímal příliš důležité místo; rádi ji poslouchali, ale neprojevovali o ni hluboký zájem. Druhá dcera Regina měla příjemný hlas a rodiče ji nechali chodit na hodiny zpěvu. U Josepha se hudební talent probudil právě při poslechu písniček, které sestra zpívala (Moser, 1898, s. 4), Sám se je snažil hrát na housle. Toho si všiml mladý student medicíny Steglitz, častý návštěvník v domě Joachimů a amatérský hráč na housle. Byl to on, kdo naučil chlapce základy hraní, a když viděl, jaké dělá pokroky, doporučil rodičům, aby mu našli dobrého učitele. V tomto směru se otec Julius zachoval opravdu prozřetelně a přihlásil Josepha ke studiu hry na housle u koncertního mistra operního orchestru Stanisława Serwaczyńského (idem, s. 5-6).

Stanisław Serwaczyński¹ byl nejenom vynikající houslista, ale měl velký vliv na celkovou výchovu mladého Joachima. Vedle studia hry na housle nezůstalo opomíjeno ani všeobecné vzdělání. Školní docházku zahájil Joseph Joachim na veřejné základní škole. O rok později se však připojil k soukromé školní skupině stejně starých chlapců v domě rodičů Edmunda Singera, budoucího koncertního mistra královského orchestru ve Stuttgartu (idem, s. 6). Vzhledem k tomu, že Joseph dosahoval velkých pokroků ve hře na housle, přiměl Serwaczyński jeho rodiče, aby syna vzali na operu, kde měl možnost slyšet velkolepější hudbu, než doposud. Tato návštěva v něm zanechala hluboký dojem (idem, s. 7). V březnu 1839 se pak uskutečnilo první Josephovo veřejné vystoupení. Bylo velmi úspěšné, o čemž svědčil potlesk i následná pochvalná kritika v „Der Spiegelu“ ze dne 21. března 1839 (Moser, A., Durham, L., 1901, s. 7). Zde se psalo: [...]

---

¹ Stanislaus Serwaczynski: 1781 Lublin – 1859 Lvov; houslista a skladatel, koncertní mistr pešťské opery.

dvojkonzert pro dvoje housle od Friedricha Ecka – provedeno za doprovodu kvintetu vynikajícím Stanislavem Serwaczynskim a jeho osmiletým žákem, Josephem Joachimem. O posledním jmenovaném můžeme jen říct, že je to živý zázrak...jeho výkon, absolutní čistota intonace, zvládnutí obtížných pasáží, jistota rytmu tak potěšila publikum, že všichni neustále tleskali a prorokovali, že dítě bude druhý Vieuxtemps², Paganini³ nebo Ole Bull⁴⁵

V roce 1839 na návštěvu k rodině přijela z Vídně Fanny Figdor, neteř paní Joachimové. Fanny měla zálibu v hudbě, sama se ve volném čase věnovala hře na klavír, a velmi ji zaujalo a potěšilo nadání jejího bratrance. Spolu s učitelem Serwaczyńským Joachimovo rodiče přesvědčila, aby ho poslali na studium virtuózní hry na housle do Vídně (Moser, 1898, s. 9). Příbuzní Josepha Joachima ve Vídni se navíc zavázali uhradit veškeré náklady spojené se studiem. Pro osmiletého Josepha se tak na pět let stalo druhým domovem staré císařské město na Dunaji. Prvním učitelem hry na housle se mu ve Vídni stal Miska Hauser⁶, ale po pár měsících bylo zřejmé, že potřebuje vyzrálejšího pedagoga (idem, s. 20). Tím se stal uznávaný houslista a dirigent Georg Hellmesberger⁷. Hellmesberger se však vyjádřil kriticky ke hře mladého Josepha, kvůli údajné ztuhlosti jeho pravé ruky (idem, s. 21). Nakonec byl Joseph Joachim na doporučení houslového virtuóza Heinricha Ernsta⁸ přijat u Josepha Böhma⁹.

---

² Henri Vieuxtemps: 1820 Verviers – 1881 Alžír; belgický houslista a hudební skladatel.

³ Niccolò Paganini: 1782 Janov — 1840 Nice; italský houslista, kytarista a hudební skladatel.

⁴ Ole Bull: 1810 Bergen – 1880 Lysøen; norský virtuózní houslista a skladatel.

⁵ “[...] *the double concerto for two violins by Friedrich Eck — this was performed, with quintet accompaniment, by the excellent Stanislaus Serwaczynski and his eight-year-old pupil, Joseph Joachim. Of the latter, we can only say that he is a living marvel to see and hear. His performance, the absolute purity of the intonation, the mastery of difficulties, the certainty of the rhythm so delighted the audience, that they applauded unceasingly, and that one and all prophesied that the child would be a second Vieuxtemps, Paganini or Ole Bull.*” (Moser, A., Durham, L., 1901, s. 7) [překlad autorky]

⁶ Miska Hauser: 1822 Bratislava – 1887 Vídeň; rakousko-uherský houslista a hudební skladatel.

⁷ Georg Hellmesberger: 1800 Vídeň – 1873 Neuwaldegg ; rakouský houslista, skladatel a dirigent.

⁸ Heinrich Wilhelm Ernst: 1812 Brno – 1865 Nice; moravský houslista, violista a skladatel.

⁹ Joseph Böhm: 1795 Budapešť – 1876 Vídeň; houslista a ředitel vídeňské konzervatoře.

Joseph Böhm byl houslista a proslulý houslový pedagog. Byl žákem francouzského houslisty Pierra Rodeho¹⁰, který se sám učil u prominentního italského houslisty Giovanniho Battisty Viottiho¹¹, přičemž oba svým stylem náleželi ke klasické Francouzské škole (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Sám Joseph Böhm byl zakladatel Vídeňské houslové školy, měl v oblibě komorní hru a jeho kvartet proslul spoluprací s Ludwigem van Beethovenem¹². Na houslovou vyspělost Josepha Joachima měl naprosto zásadní vliv. Joseph Joachim nikdy nepřestal být Böhmovi vděčný a opakovaně zdůrazňoval, že vše, co se jako houslista naučil, je díky tomuto vynikajícímu učiteli (Moser, 1898, s. 38). Joseph Joachim se ve hře na housle velmi rychle zlepšoval a v pouhých dvanácti letech byla jeho technika považována za "plně rozvinutou" (Borchard, B., Uhde, K. 2020).

2.2 Nastupující houslový virtuóz: Lipsko a Výmar

Když měl Böhm pocit, že Joseph dosáhl technické dokonalosti ve hře na housle, chtěl ho poslat do Paříže. Josephova sestřenice Fanny, která se mezitím stala paní Wittgensteinovou a bydlela v Lipsku, však do Vídně psala nadšené dopisy o Schumannovi a Mendelssohnovi. V možnosti studovat v Lipsku pro Josepha spatřovala velký potenciál. Na jaře roku 1843 za ní tedy Joseph Joachim do Lipska opravdu přijel s úmyslem studovat na konzervatoři založené a vedené Felixem Mendelssohnem¹³. Josephova houslová a obecně hudební vyspělost udělala na Mendelssohna velký dojem. Vyjádřil se o ní následovně: *„Cherubín již nepotřebuje studovat na konzervatoři, nepotřebuje již žádného učitele hry na housle. Nechte ho pracovat samostatně, jen čas od času ať zahraje Davidovi¹⁴, aby si vyslechl rady a kritiku. Já sám s ním budu často a pravidelně hrát a budu jeho rádcem v hudebních záležitostech; chlapec ale také hladce a bezchybně vypracoval testy z harmonie, a proto důrazně doporučuji pokračovat v těchto*

---

¹⁰ Jacques Pierre Joseph Rode: 1774 – 1830 Paříž; francouzský houslista a hudební skladatel.

¹¹ Giovanni Battista Viotti: 1755 Fontanetto Po – 1824 Londýn; italský houslista a hudební skladatel.

¹² Ludwig van Beethoven: 1770 Bonn – 1827 Vídeň; německý hudební skladatel a klavírista.

¹³ Felix Mendelssohn Bartholdy: 1809 Hamburk – 1847 Lipsko; jeden z nejvýznamnějších německých skladatelů romantismu.

¹⁴ Ferdinand David: 1810 Hamburk – 1873 Švýcarsko; německý houslový virtuóz a skladatel.

studiích u Hauptmanna¹⁵, aby se naučil vše, co se očekává od skutečného umělce. Ale co považuji za zdaleka nejdůležitější je, aby chlapec dostával důkladné všeobecné vzdělání a já sám mu najdu učitele.”¹⁶

Wittgensteinovi se drželi Mendelssonhova doporučení a všeobecné výuky Josepha Joachima se ujal magister Hering. V teorii hudby se na radu Mendelssonhna Joseph zdokonaloval u profesora Moritze Hauptmanna a své nácvičky skladeb předváděl Ferdinandu Davidovi. Ale zdaleka největší vliv na Josepha Joachima měl sám Mendelssohn. Téměř každou neděli spolu hráli, radil mu při výběru skladeb (Moser, 1898, s. 42). Mendelssohn také Josepha seznámil s Robertem¹⁷ a Clarou¹⁸ Schumannovými, kteří se s Josephem Joachimem setkali při jeho prvním veřejném vystoupení v Lipsku 19. srpna 1843 (idem, s. 45). Byl to také Mendelssonh, kdo Josephu Joachimovi svěřil záskok na koncertě v Berlíně, na kterém musel tehdy dvanáctiletý Joachim hrát z listu.

O schopnostech a genialitě mladého Josepha Joachima nebylo pochyb. Brzy se zpráva o brilantním talentu zázračného chlapce dostala také do Londýna. Joseph Joachim se tam vydal počátkem roku 1844 vybaven několika doporučujícími dopisy. Hned 19. května 1844 měl první příležitost hrát před londýnským publikem, a to vedle velkých evropských hvězd. Ale obrovský úspěch zaznamenal vystoupením na koncertě 27. května 1844. Pod Mendelssonhovým vedením zde hrál Beethovenův houslový koncert. Mimořádný výkon třináctiletého chlapce všechny ohromil. Pochvalně se o něm psalo i v tehdejším tisku – *Musical World*, *Morning Post* (Moser, A., Durham, L., 1901, s. 58–60). Své umění ukázal také na

---

¹⁵ Moritz Hauptmann: 1792 Drážďany – 1868 Lipsko; německý hudební teoretik, pedagog a skladatel.

¹⁶ *“Der Posaunenengel hat für sein Instrument kein Konservatorium mehr nötig, überhaupt keinen Lehrer im Violinspiel. Er könne getrost für sich allein weiter arbeiten und von Zeit zu Zeit David etwas vorspielen, um dessen Rat und Urteil zu hören. Im übrigen wolle er selber öfters und regelmässig mit dem Jungen musizieren und ihm sein künstlerischer Berater in musikalischen Dingen sein. Der Junge habe aber auch seine Harmonie-Aufgaben so anstandslos und fehlerfrei gelöst, dass er dringend rate, diese Studien bei Hauptmann fortzusetzen, damit er alles lerne, was man später von einem rechten Künstler verlangen könne und müsse. Den weitaus grössten Wert jedoch lege er darauf, dass der Knabe sorgfältigen und gründlichen Unterricht in wissenschaftlichen Fächern erhalte, und er selber wolle dafür Sorge tragen, dass dieser von kundiger und berufener Seite erteilt werde.”* (Moser, 1898, s. 39) [překlad autorky]

¹⁷ Robert Schumann: 1810 Cvikov – 1856 Bonn; německý skladatel, pianista a vlivný hudební kritik.

¹⁸ Clara Schumann, roz. Wieck: 1819 Lipsko – 1896 Frankfurt nad Mohanem; německá klavíristka, hudební skladatelka a pedagožka.

koncertě, který navštívila britská královna s chotěm, ruský car Mikuláš a saský král Frederick Augustus II. Beethovenův houslový koncert se po návštěvě Anglie stal neodmyslitelně spjat se jménem Josepha Joachima (Borchard, B., Uhde, K. 2020).

Po návratu do Lipska Joseph hrál na různých koncertech a díky tomu se seznamoval s velkými umělci své doby, kromě jiného Antoniem Bazzinim¹⁹, Ludwigem (později Louisem) Spohrem²⁰ a Karolem Lipińskim²¹. Také se musel přestěhovat a po zbytek pobytu v Lipsku žil v rodině koncertního mistra Klengela, jehož syn převzal dohled nad všeobecným vzděláním patnáctiletého Joachima. Dr. Klengel byl velmi vzdělaný a ač amatérský hudebník, rozuměl hudbě a nadšeně obdivoval Roberta Schumanna. Tím zřejmě probudil zájem o tohoto hudebníka i v Josephovi (Moser, 1898, s. 59). Joachim se pak často při svých koncertech setkával hlavně s Clarou Schumannovou, která ho doprovázela na klavír. Jejich přátelství nakonec trvalo padesát let a skončilo až Clařinou smrtí (idem, s. 60).

Během svého pobytu v Lipsku také Joseph Joachim začal komponovat svou první hudbu. Z Joachimových skladeb, které patří do lipského období, bylo vydáno "*Andantino a Allegro Scherzoso pro housle a orchestr*" jako Opus 1, který zasvětil svému učiteli Josephu Böhmovi (Moser, 1898, s. 66). Profesně se Josephu Joachimovi čím dál tím více dařilo. Kvůli praxi hrál v Gewandhaus orchestru a již v šestnácti letech seděl u prvního pultu v houslích a učil na Lipské konzervatoři (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Dne 4. listopadu 1847 však přišla pro Josepha Joachima tvrdá rána, když nečekaně zemřel jeho učitel a přítel Felix Mendelssohn. Ještě o mnoho let později Mendelssohnovu smrt Josepha Joachim považoval za nejbolestivější ztrátu, kterou ve své dlouhé umělecké kariéře zažil (idem, s. 68). Setkání s Mendelssohnem Josepha Joachima zásadně ovlivnilo. Mělo na něj takový umělecký vliv, že lze jeho život chápat jako snahu o velebení a prosazování Mendelssohnova díla (Borchard, B., Uhde, K. 2020).

---

¹⁹ Antonio Joseph Bazzini: 1818 Brescia – 1897 Milán; italský houslista, hudební skladatel a pedagog.

²⁰ Ludwig (Louis) Spohr: 1784 Braunschweig – 1859 Kassel; německý hudební skladatel, houslista a dirigent.

²¹ Karol Józef Lipiński: 1790 Radzyń Podlaski – 1861 Lvov; polský hudební skladatel a houslista.

Po Mendelssohnově smrti Joseph Joachim prošel hlubokou osobní krizí, a nakonec přijal nabídku Franze Liszta²², aby se stal koncertním mistrem ve Výmaru. Liszt věnoval Josephu Joachimovi hodně času a povzbuzoval ho ve skládání hudby. Během svého pobytu ve Výmaru Joseph Joachim složil a vydal Op. 2, "*Tři skladby pro housle nebo violu a klavír: Romanze, Fantasiestück, Eine Frühlingsfantasie*" věnovaný Moritzi Hauptmannovi a Op. 3 "*Houslový koncert č. 1 G-moll: 'in einem Satz'*" věnovaný Lisztovi, jenž mu tento kompliment vrátil věnováním své *Maďarské rapsodie C-moll* (Moser, 1898, s. 67).

Ve Výmaru Joseph Joachim hrál své první komorní koncerty, na nichž přednesl například Beethovenovou "Kreutzer" sonátu společně s Hansem van Bülowem²³ (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Také dostal jedinečnou příležitost poznat nové směry v německé hudbě, tzv. Novou Německou školu, kterou Franz Liszt a Richard Wagner²⁴ představovali. Vedl o nich s Bülowem dlouhé diskuse a postupně si začal uvědomovat názorové rozdíly, které existovaly mezi ním a společností jinak hudebně smýšlejících lidí, kteří zatracovali jeho velké vzory Mendelssona a Schumanna (Moser, 1898, s. 67). Tento přerod, jež se v Joachimově pohledu na hudbu udál, však neměl vliv na jeho přátelství s Franzem Lisztem. Když tedy koncem roku dostal nabídku stát se koncertním mistrem v Hannoveru, byl to dokonce sám Liszt, kdo ho pobídl, aby souhlasil a místo přijal.

2.3 Uznávaný interpret a významná hudební osobnost: Hannover

S příchodem Josepha Joachima do Hannoveru byl hudební život města velmi obohacen. Hlavní povinností nového koncertního mistra bylo účinkování ve velkých operních představeních, zajištění jednotného stylu smyčců a zvyšování uměleckého výkonu orchestru (Moser, 1898, s. 71-72). Zároveň mu ale tato pozice poskytovala pět měsíců volna během léta, kdy se mohl věnovat komponování nebo pořádat koncertní turné. Ve stejné době jako Joseph Joachim působil v Hannoveru velice významný a oblíbený hudební skladatel Heinrich

---

²² Franz Liszt: 1811 Raiding– 1886 Bayreuth; rakousko-uherský klavírní virtuóz a hudební skladatel.

²³ Hans von Bülow: 1830 Drážďany – 1894 Káhira; německý dirigent, klavírista a hudební skladatel období romantismu.

²⁴ Richard Wagner: 1813 Lipsko – 1883 Benátky; německý hudební skladatel, dramatik, básník, spisovatel, divadelní režisér a dirigent.

Marschner²⁵. Ačkoliv si ho Joachim vážil, nikdy se nestali blízkými přáteli ani neměl Marschner žádný zásadní vliv na Joachimův hudební vývoj (idem, s. 108).

Se svým postavením i se svými výsledky mohl být Joachim spokojen, ale cítil se velmi osamělý, protože v Hannoveru téměř nikoho neznal. Svůj volný čas věnoval komponování. V roce 1853 složil Op. 4 "Předehru k hře "Hamlet" Williama Shakespeara", která se dočkala svého prvního koncertního provedení 7. října 1853 v Düsseldorfu (Uhde, 2014, s. 438). Do stejného města byl o pár měsíců dříve pozván na hudební festival během něhož se seznámil s Albertem Dietrichem²⁶, věrným přítelem Roberta Schumanna. Sám Schumann projevoval velký zájem o skladatelskou činnost Joachima. Svědčí o tom korespondence, která mezi nimi probíhala ohledně již zmiňované předehry k Hamletovi (Moser, 1898, s. 83).

Další jedinečné setkání Josepha Joachima pak čekalo právě v Hannoveru. Došlo k němu, když ho navštívil bývalý spolužák z Vidně, Eduard Reményi²⁷, a představil mu mladého, tehdy neznámého Johannese Brahmse (Moser, 1898, s. 116). Dvacetiletý Brahms Joachima zaujal, když si sedl za klavír a přehrál mu některé části ze své *Sonáty C-dur, Op.1* a klavírního *Scherza Es-moll, Op. 4* (idem, s. 117). Joseph ho následně pozval, ať za ním přijede do Göttingenu, kde plánoval trávit léto. Brahms se za ním opravdu vypravil, a tak začalo jejich životní přátelství naplněné úzkou spoluprací. Byl to navíc právě Joseph Joachim, který Brahmse představil Lisztovi a Robertovi a Claře Schumannovým, jež nadchl stejně jako Josepha (Swafford, 1999, s. 63).

Po návratu z Göttingenu přijal Joseph Joachim pozvánku na hudební festival do Karlsruhe, který se uskutečnil 3. až 5. října 1853. Cestovali společně s Lisztem a dalšími přáteli přes Basilej, kde proběhlo setkání s Richardem Wagnerem, se kterým se znovu setkal ve Štrasburku. Všichni spolu nadšeně diskutovali a rozloučili se přesvědčeni, že jejich úzká spolupráce bude v příštích letech pokračovat (Moser, Durham, 1901, s. 135). Na konci října 1853 byl pak Joachim pozván hrát do Düsseldorfu. Zde se opětovně setkal s přáteli Schumannem,

---

²⁵ Heinrich Marschner: 1795 Žitava – 1861 Hannover; německý hudební skladatel a dirigent českého původu.

²⁶ Albert Dietrich: 1829 Meissen — 1908 Berlin; německý hudební skladatel a dirigent.

²⁷ Eduard Reményi: 1828-30 Miškovec – 1898 San Francisco; maďarský houslista a skladatel

Brahmsem a Dietrichem, kteří pro něho společně složili sonátu (idem, s. 143). Brahms pak s Josephem Joachimem zůstal v Hannoveru přes zimu 1853-54, Joseph zároveň udržoval čilou korespondenci s Robertem Schumannem. Ten se však v únoru 1854 pokusil o sebevraždu, což Josepha Joachima velice zasáhlo (idem, s. 150). Robert Schumann nakonec zemřel v červenci 1856. Joseph Joachim se společně s Johannesem Brahmsem pokouší poskytnout psychickou i materiální pomoc ovdovělé Claře Schumann (idem, s. 157).

V roce 1855 Joseph Joachim založil svůj první smyčcový kvartet (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Kromě samotného Josepha Joachima ho tvořili ještě bratři Theodor a Karl Eyrettovi a August Lindner. Začali společně pořádat pravidelné koncertní večery, které se brzy staly velice populární (Moser, Durham, 1901, s. 162). Ve volném čase také Joachim pořádal koncertní turné, především po Anglii, kde měl věrné publikum, a kam se každoročně vracel, ale také po Belgii a Holandsku (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Anglickému publiku při této příležitosti také poprvé představil dílo svého přítele Johanesse Brahmse. I z hlediska osobního života je Joachimův pobyt v Hannoveru významný. Joseph Joachim zde konvertoval k protestantismu a v červnu 1863 se oženil s Amalií Schneeweiß, mezzosopranistkou, kterou poznal při vystoupení (idem).

Během svého pobytu v Hannoveru se Joseph Joachim začal čím dál tím více názorově vzdalovat *Nové Německé škole*. K otevřenému odklonu pak došlo v roce 1857. Stalo se tak, když Liszt vydal svoji partituru "*Symfonických básní*" a přidal k nim vyjádření: „*I když jsem si dal práci s vyjasněním svých záměrů pomocí přesných indikací, nemohu popřít, že to nejdůležitější nemůže být vyjádřeno na papíře. Pouze umělecká schopnost a nadšená interpretace ze strany dirigenta a hráčů může umožnit těmto dílům dosáhnout jejich plného účinku*“²⁸ Joseph Joachim s tímto způsobem hudební interpretace zásadně nesouhlasil, což dal Lisztovi najevo i v dopise, který mu v reakci na *Symfonické básně* napsal. Přesto tento názorový nesouhlas však na závěr svého dopisu zmínil, že si Liszta lidsky velmi váží a děkuje mu za vše, co se od něj naučil (idem, 169). Definitivní rozkol s Franzem Lisztem pak Joseph Joachim završil v roce 1860, kdy společně s

---

²⁸ "Although I have taken trouble to make my intentions clear by means of precise indications, I cannot deny that a great deal—indeed the most essential things—cannot be expressed on paper. Only the artistic faculty and sympathetic, enthusiastic reproduction, both on the part of the conductor and of the players, can enable these works to succeed in attaining to their full effect" (Moser, Durham, 1901, s.166) [překlad autorky]

Johannešem Brahmsem, Juliem Otto Grimmem²⁹ a Bernhardem Scholzem³⁰ Joseph Joachim podepsal manifest proti *Nové německé škole*.

2.4 Pedagog a ředitel *Hochschule für ausübende Tonkunst*: Berlín

Během pobytu v Hannoveru se Joseph Joachim těšil velké přízni královské rodiny a zejména Jiřího V. Hannoverského³¹, který jako velký milovník hudby a obdivovatel Joachimova umění, velice aktivně kariéru mladého umělce sledoval a podporoval. Avšak po sporu s hudebním režisérem a také kvůli nepříznivé politické situaci se v roce 1866 Joseph Joachim rozhodne opustit své místo koncertního mistra a dirigenta a odstěhovat se do Berlína (Moser, Durham, 1901, s. 211-214). Zde se v roce 1869 Joachim podílel na založení Královské hudební akademie *Hochschule für ausübende Tonkunst* a stal se jejím prvním ředitelem. Během prvního roku měla škola 19 studentů, do roku 1890 stoupl počet na 290 (idem, s. 203). Jako ředitel měl volnou ruku při výběru pedagogů a vymínil si podmínku, že nikdo nemůže zasahovat do jeho kompetencí. Prvotní nesnáze, způsobené hlavně ministrem kultury von Mühlerem, skončily Mühlerovou rezignací v roce 1872. Joachim získal ty nejlepší možné učitele té doby a sláva hudební školy jen vzrůstala. Richard Wagner také viděl Joachima jako muže na svém místě: *“Chápu, že pod záštitou Královské akademie umění a věd v Berlíně byla založena hudební univerzita, a že hlavním houslistou byl jmenován známý houslista, pan Joachim. Zorganizovat takovou školu bez pana Joachima by byla velká chyba [...]”*³²

Za roky působení Joachima jako ředitele vychovala škola mnoho skvělých hudebníků. Za mnohé se patří zmínit například Karla Halíře³³, který hrál

---

²⁹ Julius Otto Grimm: 1827 Livonie — 1903 Münster; vestfálský hudební skladatel a dirigent.

³⁰ Bernhardem Scholz: 1835 Mainz — 1916 Mnichov; německý dirigent, skladatel a učitel hudby.

³¹ Jiřího V. Hannoverský: 1819 Berlín — 1878 Paříž; král hannoverský a vévoda brunšvicko-lünerburský a vévoda z Cumberlandu a Teviotdale.

³² *“I understand that under the auspices of the 'Royal Academy of Arts and Sciences in Berlin, a Hochschule for music has been founded, and that the well-known violinist, Herr Joachim, has been appointed as principal. To have organised such a school without Herr Joachim would have been a great mistake.[...]”* (Moser, Durham, 1901, s. 231) [překlad autorky]

³³ Karel Halíř: 1859 Vrchlábí – 1909 Berlín, český houslista.

s Joachimem v kvartetu a stal se učitelem na konzervatoři nebo také Leopolda Auera³⁴, maďarsko-amerického houslistu, učitele a dirigenta. I přes pracovní vytížení s vedením školy se Joachim nadále věnoval komorní hře. Se svým kvartetem ve složení Joachim, Schiever, de Ahn a Wilhelm Müller, dosáhl velkého uznání (Moser, Durham, 1901, s. 220). Programy koncertů tvořily skladby od Haydna po Mozarta, Schumanna, Schuberta a Brahmse. Ještě větší slávy však dosáhl Joseph Joachim s novým složením kvarteta, vzniklým v roce 1897. Spolu s Karlem Halířem (druhé housle), Emanuelem Wirthem³⁵ (viola) a Robertem Hausmannem³⁶ (violoncello) bylo jejich kvarteto považováno za jedno z nejlepších na světě (idem, s. 250).

Zlom v osobním i profesním životě Josepha Joachima nastal v roce 1884. Joachim byl velmi žárlivý a podezíral svoji ženu z nevěry. Mnoha přátelům Josepha Joachima se jeho pozření zdálo nepodložené, ale spor přesto vyústil až v rozvod. Jeden z Joachimových nejbližších přátel, Johannes Brahms, napsal Joachimově ženě Amálii dopis, v němž ji vyjádřil podporu a zmínil své přesvědčení o její nevinně. Amálie tento dopis následně použila u soudu při rozvodovém řízení, které rozhodlo v její prospěch (Moser, Durham, 1901, s. 274). Tento incident Joachima a Brahmse velmi odcizil. Navzdory tomu ale Joachim pokračoval v podpoře a šíření Brahmsovy hudby (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Brahms se snažil navázat na jejich letité přátelství a pro Joachima složil koncert pro housle a violoncello. Kontakt mezi sebou znovu obnovili, ale již spíše pracovní (Schwarz, 1983, s. 518).

Od roku 1899 se zdravotní stav Josepha Joachima zhoršil a musel tedy omezit své hraní i pedagogické aktivity (Moser, Durham, 1901, s. 237). Zároveň poklesla sláva *Hochschule*, neboť se Joachimovo řízení zdálo být příliš konzervativní a jeho kritka vůči hudbě Liszta a Wagnera mu vybudovala reakcionářskou pověst (Borchard, B., Uhde, K. 2020). Z melancholie ho pomohla dostat hudba a také uznání, kterého se mu dostalo v březnu 1889, kdy uplynulo 50 let od jeho prvního vystoupení v Pešti, kdy byl na jeho počest v Berlíně uspořádán velký koncert. V posledních letech svého života nechal Joseph Joachim svého přítele

---

³⁴ Heinrich de Ahna: 1832-1835 (?) Vídeň – 1892 Berlín; rakouský houslista.

³⁵ Emanuel Wirth: 1842 Žlutice - 1923 Berlín; houslista a violista

³⁶ Robert Hausmann: 1852 Rottleberode – 1909 Vídeň; německý violoncellista.

Andreas Mosera³⁷ připravit podrobný životopis. Společně napsali i houslovou školu, ačkoliv dříve si nebyl jistý, zda je možné jeho způsob výuky zachytit na papír. Spolu a s Moserem upravil Bachovy houslové sonáty a Beethovenova kvarteta. V roce 1903 jako první z hudebních umělců nahrál pět gramofonových nahrávek. Dne 15. srpna 1907 Joseph Joachim v Berlíně zemřel.

---

³⁷ Andreas Moser: 1859 Zemun(u Bělehradu) — 1925 Berlín; německý hudebník, muzikolog, hudební pedagog.

3. Skladatelské dílo Josepha Joachima

3.1 Rané mládí a psychologická hudba

Joseph Joachim začal skládat své první skladby již kolem roku 1844 v Lipsku. První známá díla Op. 1 "Andantino a Allegro scherzoso pro housle a klavír B-dur" a Op. 2 "Tři skladby pro housle nebo violu a klavír: Romanze, Fantasiestück, Eine Frühlingfantasie" věnoval svým pedagogům v Lipsku Josephu Böhmovi a Moritzi Hauptmannovi. Zvláště Romance je velmi melodická skladba a přes Joachimovo mládí působí velmi vyzrálé (Uhde, 2015, s. 227). Postupem let pak začínají jeho skladby mít větší hloubku (idem, s. 287).

Velké zásluhy za osvětlení Joachimova raného přístupu ke komponování má Sir Donald Francis Tovey, dobrý přítel Josepha Joachima. V roce 1937 Sir Donald Francis Tovey využil příležitosti při diskusi o Joachimově Maďarském houslovém koncertu (1857) k popsání záhadného výrazu, který dlouho mátl muzikology devatenáctého století. Tovey prozradil, že Joachim popsal svá díla z počátku padesátých let 19. století jako příklad „psychologické hudby“, čímž odhalil jeho osobitý autobiografický přístup ke kompozici (Uhde 2018, s.228). Zatímco Toveyho komentář dosud zůstal jediným diskutovaným zdrojem, který popisuje Joachimovu hudbu jako výslovně psychologickou, je možné ho dát do kontextu s Joachimovo vlastním použitím tohoto termínu v málo známém dopise z října 1853: „Beethoven v sobě často nese téma celé týdny, než zcela vyjádří jeho náladu ... Takové téma se poté vrací v těch nejúžasnějších tvarech, ale nejde o svévoli! Jeden má vlastně pocit, že [téma] zažilo vše s pánem, že to byl jeho stálý přítel a společník. ...chtěl bych být schopen psát psychologii tónů!”³⁸

Zdá se, že Joachimův autobiografický přístup ke kompozici, bez ohledu na Lisztovu takzvanou "Novou německou školu" či na Hanslickovy formalistické principy, přímo souvisí s jeho intenzivním romantickým vztahem s Giselou von Arnim (1827–1889), dcerou Bettiny von Arnim (Uhde, 2018, s 9). Jak Joachim píše v dopise z prosince 1853: "Byl jsem nesmyslný, šíleně podrážděný svým vnitřním znepokojením, od kterého jsem nenašel úlevu v myšlenkách, ale v

---

³⁸ "Beethoven often carried a theme inside him for weeks before it completely expressed his mood – but one also notices that in how his ideas developed! Such a theme then returns in the most wonderful shapes – but it is not arbitrariness [Willkür]! One actually feels that it [the theme] had experienced everything with the master, that it had been his constant friend and companion. Hence the sympathetic effect – I would like to be able to write a psychology of tones!" (Uhde, 2015, s. 228) [překlad autorky]

nejstrašnějších disonancích, které jsem ve fantazii spojil dohromady.”³⁹ Zdá se, jako by jen skládání mohlo uvolnit pevné sevření jeho emocí. Nejvíce se tento skladatelův přístup objevuje v jeho pozoruhodném, ale relativně málo známém díle pro housle a klavír s názvem *Abendglocken* (Večerní zvony) z podzimu 1853, které vyšlo roku 1855 jako Op. 5 č. 2 v souboru *Tři skladby pro housle a klavír: Lindenrauschen, Abendglocken, Ballade*.

3.2 Kulturní vlivy a kosmopolitní identita

Skladatelské dílo Josepha Joachima ovlivnila celá řada umělců, od jeho učitelů Felixe Mendelssohna a Franze Liszta po jeho blízké přátele Roberta Schumanna a Johanesse Brahmsa. Některé z těchto vlivů je možné vnímat u Joachimova Op. 2 *„Tři skladby pro housle nebo violu a klavír: Romanze, Fantasiestück, Eine Frühlingfantasie“*. Zatímco u Romance je jasně patrný vliv Mendelssohna, v druhých dvou částech, které vznikly ve Výmaru, lze spatřovat vliv Liszta (Uhde, 2018, s. 6). Vliv Liszta na Joachimův kompoziční styl je patrný i u Op. 3 *„Houslový koncert č. 1 G-moll: „in einem Satz“*, který Joachim Lisztovi věnoval.

Když se později Joachim od Liszta a jeho vlivu odvrátil a odešel do Hannoveru, začal více skládat pro orchestr. Zde můžeme zmínit především jeho předehry: Op. 4 *„Předehra k hře „Hamlet“ Williama Shakespeara“* (publikováno 1854); Op. 6 *„Předehra k hře „Demetrius“ Hermana Grimma“* (nepublikováno, první verze dokončena 1954), Op. 7 *„Předehra k hře „Jindřich IV“ Williama Shakespeara“* (nepublikováno, dokončeno 1854) a předehru na počest básníka Kleista (Op. 13, *Elegická předehra „Dem Andenken des Dichters Heinrich von Kleist“*, publikováno 1878, první koncertní provedení 14 března 1857 v Hannoveru).

Joseph Joachim složil i skladby, ve kterých poukazuje na svůj židovský a maďarský původ. Mezi ty se řadí jeho skladba pro violu (Op. 9, *Židovské melodie pro violu a klavír: „Nach Eindrücken der Byron'schen Gesänge“*, publikováno 1855) a nebo jeho zřejmě nejpovedenější dílo, houslový koncert č. 2 s jasnými maďarskými vlivy (Op. 11, *Houslový koncert č. 2 D-moll: „in Ungarischer Weise“*, publikováno 1861). Stejně jako mnoho skladatelů z 19. století i Joachima přitahovala hudební exotika a nové vlivy. Několikrát ve svých dílech odkazoval

---

³⁹ „I was senseless, insanely irritated by my inner disquiet, from which I found relief not in thoughts, but in the most terrible dissonances that I strung together in a fantasy” (Uhde, 2018, s. 229)

nejen na "skotské", také „irské“ motivy, například v "*Variationen über ein Irisches Elfenlied*" pro klavír (dokončeno 1856).

3.3 Ve službách Německé říše

Dne 11. září 1907 vydal Hudební kurýr zprávu popisující Joachimův pohřeb v Berlíně s poznámkou o důležité roli zemřelého na Hudební konzervatoři a přirovnávající jeho pohřeb k pohřbu krále (Uhde 2018 , s. 403). Joachim, "král", nebo Geigerkönig (Houslista), jak byl často označován v posledních desetiletích, ale také jako "durch und durch Deutscher Künstler" ("německý umělec skrz naskrz"), byl pohřben 23. srpna 1907 jako umělec, jehož "německost" byla proslavená již v roce 1854 (idem, s. 403).

To je popsáno v Brightově zprávě z roku 1903: Joachimovy dva pochody ("*Pochod č. 1 C-dur a č. 2 D-dur pro orchestr*" publikovány 1871) a "*Předehra C-dur k narozeninám císaře Wilhelma II.* (publikovaná 1896) ukazují na přímé vazby Josepha Joachima s představiteli sjednoceného Německa. Otto von Bismarck, který byl v roce 1862 jmenován prvním ministrem Pruska, zajišťoval mír a rovnováhu v zahraničních záležitostech po více než dvě desetiletí. Jako vášnivý stoupenec Bismarcka byl Joachim nadšený z postupujícího sjednocení. Jeho dopisy odhalují jeho zapálenost pro nacionalismus a znovu potvrzují jeho identitu jako Němce: "[Je] požehnáním, že člověk jako Bismarck vede naši politiku; Cítím se jako Němec, ne jako Rakušan [...] Nebojím se konce; právo a víra v Německo, mise šířit jeho kulturu mě drží stát zpříma."⁴⁰

Odrazem konzervatismu pruské politické agendy byla estetická orientace *Hochschule für ausübende Tonkuns* v Berlíně pod Joachimovým vlivem trvajícím čtyři desetiletí. Od své inaugurace v roce 1869 až do své smrti převzal vedoucí role na konzervatoři: nejprve jako její zakládající ředitel, poté jako součást Direktorია (rady složená z předsedů skladatelských, hlasových, klavírních a orchestrálních nástrojů) a od roku 1895 jako doživotní ředitel (Uhde, 2018, 407). Částečně v důsledku Joachimova dlouhého funkčního období dokázaly regresivní síly účinně potlačovat "progresivní" směr vpřed (idem, s. 408). Jak bylo na

---

⁴⁰ "[It is] a blessing that a person such as Bismarck leads our politics; I feel like a German, not like an Austrian. [...] I am not afraid of the end; the right of, and the belief in the German mission to spread its culture are keeping me upright." (Uhde, 2018,s. 405).

Hudební konzervatoři zvykem, učitelé kompozice zajišťovali hudbu pro oficiální události, včetně narozenin tří německých císařů, kteří vládli mezi lety 1871 a Joachimovou smrtí: Wilhelma I. (1871–1888), Fredericka III (1888) a Wilhelma II (1888–1918) (idem, s. 408). Nově přijatí skladatelé byli občas zkoušeni tím, že museli složit slavnostní dílo pro císaře. Toto ilustruje dvojí funkci těchto slavnostních skladeb: měly podtrhnout vazby školy na prusko-německé politické vůdce-téměř a zároveň slavnostní styl hudby zdůraznil smysl pro tradici a konzervatismus (idem, s. 410).

4. Přátelství Josepha Joachima s Johannesem Brahmssem

4.1 Příběh celoživotního přátelství

Cesty Josepha Joachima a Johanesse Brahmsse se poprvé opravdu protnou až v Hannoveru v roce 1853. Avšak již v roce 1848 Joachimova interpretace Beethovenova houslového koncertu zanechala hluboký dojem na tehdy patnáctiletém Johanessu Brahmsovi, který ve svém dopise datovaném o sedm let později popisuje: *"Považoval jsem ten koncert za Váš vlastní... Zajisté jsem byl tím nejchvácenějším z Vašich posluchačů."*⁴¹ K prvnímu setkání obou mužů pak dojde na popud maďarského houslisty Eduarda Reményi v již zmiňovaném Hannoveru. Sotva dvacetiletý Brahms v roce 1853 přijel do Hannoveru společně s Reményim, aby ho zde doprovodil na klavír během jeho koncertního turné. Joseph Joachim v té době v Hannoveru žil. S Reményim se znali ze studií a ačkoliv si nebyli příliš blízcí, Reményi využil tuto příležitost k obnovení kontaktů s bývalým spolužákem (Schwarz, 1983, s. 504). K Brahmsovi, s nímž ho Reményi seznámil, Joachim pocítil okamžitou náklonnost. Ihned v červnu roku 1853 Joachim pozval Brahmsse na návštěvu do Göttingenu (May, 1905, s. 112) a několik dalších návštěv v Hannoveru upevnilo jejich přátelství (Schwarz, 1983: s. 504).

Joseph Joachim a Johannes Brahms si byli lidsky nejbliže zřejmě během prvních let svého přátelství (Horne, 2011, s. 94). Joachim svého méně zkušeného přítele uvedl do hudebního světa a představil svým blízkým známým, kromě jiného Robertu Schumannovi a jeho manželce, taktéž hudební skladatelce, Cláře Schumann (idem, s. 94). Robert Schumann tragicky zemřel nedlouho poté, co se s ním Johannes Brahms mohl sekat. Clara Schumann však zůstala Brahmsovi celoživotní přítelkyní a významným členem kruhu přátel, který Brahms a Joachim utvářeli. Od roku 1856 si pak Joachim a Brahms začali vzájemně pravidelně posílat a komentovat skladatelská cvičení, takzvané *Notenkorrespondenz*. Účelem těchto cvičení byla vzájemná podpora a pomoc ve skladatelské činnosti (Ennis, 2019, s. 142). Ze vzájemné korespondence vyplývá, že tuto aktivitu inicioval Brahms, kterého sice frustrovala Joachimova neschopnost dodržovat stanovené termíny pro zasílání skladeb, ale i tak se pokoušel v této aktivitě pokračovat několik let (idem: 143).

---

⁴¹ *"I reckoned the concerto to be your own. . . . I was certainly your most enraptured listener."* (Swafford, 1999, s. 63). [překlad autorky]

Josepha Joachima a Johanesse Brahmsa sblížovaly nejen vzájemné sympatie, ale také hluboký obdiv díla Ludwiga van Beethovena (Horne, 2011, s. 94) a v neposlední řadě jejich vlastní skladatelská cílevědomost, která občas přerostla v rivalitu (idem, s. 104). Ta je v náznacích přítomna například v dopise, který 22. února 1856 zaslal Brahms Claře Schumann. V něm popisuje vzájemnou podporu, ale i neshody: *“Představuji si, jaké to bude, až se oba zlepšíme a stanou se z nás skvělí hudebníci. Oba stavíme toho druhého nad sebe. Co je tedy přirozenější, než se hádat, pokud se zároveň každý z nás hádá sám se sebou.”*⁴² Joseph Joachim opravdu pociťuje určitou nadřazenost Brahmsova talentu, když po jedné z jeho návštěv píše: *“Nikdy předtím jsem se neseťkal s takovým talentem. Je míle přede mnou.”*⁴³ V každém případě ale Joseph Joachim během svého pobytu v Hannoveru prožil jedno ze skladatelsky nejaktivnějších období svého života - dokončil zde celkem 56 skladeb (Borchard, B., Uhde, K., 2020).

Joseph Joachim a Johannes Brahms udržovali po celou dobu svého dlouholetého přátelství bohatou korespondenci. Setkávali se během zkoušek a koncertů, a dokonce spolu jezdili na prázdniny (Schwarz 1983: 505), ale nikdy nežili ve stejném městě. Johannes Brahms nebyl jednoduchým přítelem: pro svou tvorbu potřeboval hodně samoty a jeho upřímnost byla odzbrojující (idem, s. 505). Osobnost Josepha Joachima byla také složitá, především kvůli jeho tendencím k podezřívavosti a žárlivosti (Avins, 2009, 51). Ty se naplno projevíly na začátku roku 1880, jehož události téměř vedly k úplnému rozkolu mezi Joachimem a Brahmsem. Joachim podezříval svou manželku z nevěry, což Brahms považoval za neodůvodněné. Nejen, že se podle svých tvrzení takto vyjádřil ke svému příteli, ale svou podporu Joachimově manželce Amálii vyjádřil v dopise z prosince roku 1880. Amálie tento dopis následně použila u soudu během rozvodového řízení. Joachim byl přesvědčen, že dopis výrazně přispěl k rozhodnutí soudu o její nevině (Holde, 1959, s. 322) a na téměř tři roky přerušil s Brahmsem veškerý kontakt.

O obnovení přátelství se po této události jako první pokusil Johannes Brahms. V říjnu roku 1883 adresoval Josephu Joachimovi dopis, v němž mu nabídl obnovení

---

⁴² *“I think to myself how beautiful it will be when both of us very actively improve and become proficient, great musicians. Each of us places the other above himself. What is more natural than that we must quarrel with each other, so long as we [also] quarrel with ourselves.”* (Horne, 2011, s. 104) [překlad autorky]

⁴³ *“I have never come across a talent before. He is miles ahead of me.”* (Bickley, 1914, s. 91). [překlad autorky]

vzájemného kontaktu (Holde, 1959, s. 323). Vrátil se i k roli, kterou jeho dopis pro Amálii sehrál při Joachimově rozvodu: *“Skutečnost, že můj názor byl zveřejněn a že dopis byl dokonce předložen u soudu, mě v té době znepokojila. Nemám právo věc posuzovat, mohu pouze předložit svůj názor a ten nepatří před soudce [...]. Zároveň ale popsal, jakou úlevou mu bylo, že mohl Joachimově bývalé manželce vyjádřit podporu a napsat ji to, co Joachimovi samotnému tolikrát opakoval: “Nikdy bych nelitoval, že jsem ten dopis napsal. Představoval pro mě dobrý skutek, vysvobození, protože jsem mohl vaší utrápené manželce říci totéž, co jsem tak často říkal Vám.”*⁴⁴ Brahmsův dopis na Josepha Joachima hluboce zapůsobil a Joachim se rozhodne vhozenou rukavici zvednout (idem, s. 323). Přátelství obou mužů se pak ještě více upevnilo v roce 1887, kdy Joseph Joachim společně s violoncellistou Robertem Hausmannem⁴⁵ hraje premiéru Brahmsova Dvojkonzertu pro housle a violoncello, který jim Brahms oběma věnoval. Jako symbol definitivního příměří může sloužit to, že dvojkonzert obsahuje hudební motiv A–E–F. Ten v obměněném pořadí odpovídá motivu F–A–E, jež vyjadřoval Joachimovo osobní motto *“Frei aber einsam”* (svobodný, ale osamělý) (Musgrave, 1983). Ačkoliv přátelství mezi Brahmsem a Joachimem již nikdy nedosáhlo stejné spontaneity a náklonnosti jako v jejich mládí (Holde, 1959, s. 324), oba muži nadále hudebně spolupracovali a udržovali korespondenci až do Brahmsovy smrti v roce 1897.

4.2 Hudební spolupráce: příklad Brahmsova houslového koncertu D-dur

Hudební spolupráce představovala významnou část přátelství mezi Josephem Joachimem a Johannesem Brahmsem. Již pár měsíců po jejich seznámení v roce 1853 požádal Johannes Brahms Josepha Joachima o první radu. Tato rada se týkala pořadí, v jakém by jeho první skladby měly být publikovány (Pulver, 1925, s. 26). Joachim na Brahmsovu žádost nadšeně odpověděl: *“Ptáte se mě, v jakém pořadí má Vaše hudba ke světu provolávat to, co jste si již dlouho radostně uvědomoval: já jsem! Jsem tím nevýslovně dojatý.”*⁴⁶ Čilá korespondence mezi oběma umělci pokračovala a v následujícím roce se Brahms na Joachima obrátil s

⁴⁴ *“I can never regret having written that letter. For me, it was a good deed, a release, to be able to say to your troubled wife the same thing that I had often enough said to you.”* (Holde, 1959, s. 323). [překlad autorky]

⁴⁵ Robert Hausmann: 1852 Rottleberode – 1909 Vídeň; německý violoncellista.

⁴⁶ *“You ask me to tell you in what order you should let your music cry out to the world the fact of which you have long been joyfully conscious: I am! I am unspeakably touched by this.”* (Pulver, 1925, s. 26) [překlad autorky]

žádostí o radu týkající se přepsání své sonáty pro dva klavíry D-moll na symfonii (idem: 26). V zimě na přelomu roku 1855 a 1856 pak Brahms Joachimovi představil svůj nápad, aby si vzájemně posílali již zmiňovaná hudební cvičení. K pomyslného vrcholu pak jejich spolupráce dospěje mezi lety 1878 a 1879, kdy Brahms pracuje na svém houslovém koncertě D-dur.

Brahmsův houslový koncert D-dur představuje jeden z prominentnějších příkladů spolupráce mezi skladatelem a interpretem (Schwarz, 1983, s. 504). V první řadě Johannes Brahms složil svůj houslový koncert D-dur přímo pro Josepha Joachima. Ze vzájemné korespondence je jasné, že to Brahms zamýšlel pro "skromnou, nepřizdobenou velikost" Joachimova stylu hraní (idem, s. 506). Zadruhé je možno podotknout, že závěr houslového koncertu je inspirován maďarskými motivy, což je obecně považováno za poctu maďarskému původu Josepha Joachima (Leistra-Jones, 2015, s. 244). V neposlední řadě musíme vzpomenout na kadenci, kterou Joseph Joachim ke koncertu složil a jež se stala jeho neodlučitelnou součástí, která ještě umocnila protnutí géníů obou umělců v tomto houslovém koncertě (Schwarz, 1983, s. 504).

Brahmsův houslový koncert D-dur však nebyl pouze napsán pro Josepha Joachima, ale Joachim se také aktivně podílel na jeho závěrečné podobě. Část úzké spolupráce mezi Josephem Joachimem a Johannesem Brahmem na tomto koncertě je zachycena v celkem 33 dopisech a pohlednicích zmiňujících houslový koncert (idem: 504). Další část je pak zřejmá z notových originálů a poznámek, jež obsahují (idem: 504). Johannes Brahms začal na koncertu pracovat v polovině roku 1878 a nedlouho poté překvapil Joachima první dokončenou částí koncertu. Joachim byl z této části nadšený a na konci srpna roku 1878 se Brahms s Joachimem setkali v prázdninovém rezortu Pörtschach v Rakousku, kde spolu na koncertu několik dní pracovali (idem: 507). V září téhož roku pak oba jeli za Clarou Schumann do Hamburku a první část koncertu ji předvedli. Zde také naplánovali premiéru koncertu na Nový rok v Lipsku. Brahms je k tomuto plánu nejprve skeptický, protože nechce skladby uspěchat, ale nakonec v polovině prosince pošle Joachimovi dokončenou houslovou část (Bickley, 1914, s. 29–31). V reakci na to Joachim složil svou kadenci a na začátku ledna opravdu proběhne domluvená premiéra v Lipsku.

Premiéra Brahmsova houslového koncertu v Lipsku na začátku roku 1879 bohužel nesplnila Brahmsova a Joachimova očekávání. Vzhledem k relativně

krátké době, během níž byl koncert dokončen se Joachim necítil dostatečně připraven a koncert zanechal diváky i kritiky chladné (Schwarz, 1983, s. 508). Koncert ve Vídni, který se uskutečnil jen několik dní poté opět diváky nepřesvědčil, ale samotný Brahms byl tentokrát nadšen z Joachimovy interpretace a kadence (idem: 508). Brahms a Joachim využili zkušenosti z těchto dvou vystoupení, aby udělali závěrečné úpravy v koncertu. Na začátku února pak Joachim odjel do Anglie, kde má koncert okamžitý úspěch (idem: 509). Nadšeně o něm informuje Brahms a zároveň navrhuje, aby se setkali v Berlíně a mohli na koncertu dokončit pár posledních úprav. K tomuto setkání došlo v dubnu 1879. Velmi brzy poté předal Joachim s Brahmsovým souhlasem koncert k vydání hudebnímu nakladatelství Simrock. K rukopisu připojil několik svých posledních úprav, jež jsou do něj nakonec zakomponovány a také svůj prstoklad (idem: 510). Svou finální podobu nakonec Brahmsův koncert dostal během setkání Brahmsa a Joachima v Aigenu (dnes součástí Salcburku) v srpnu 1879 (idem: 511). Brahmsův houslový koncert ve své výsledné podobě vyšel v říjnu 1879 s věnováním Josephu Joachimovi.

Obecně je možno říci, že byli oba umělci se spoluprací spokojeni. Johaness Brahms se na Joachima aktivně obracel s otázkami a žádostmi o rady a velmi si jich vážil, ačkoliv je ne vždy nakonec následoval (Geiringer, 1982, s. 255). To se týká především otázek spojených s technickou náročností některých částí pro housle, k nimž měl Joachim občas praktické výhrady, které ale Brahms nebral příliš v potaz (idem, s. 256). Naopak Joachimovy připomínky týkající se zvukového odlehčení orchestrálních částí a některých částí houslové melodie Brahms do houslového koncertu zakomponoval (Schwarz, 1983, s. 513). Joseph Joachim cítil vůči Brahmsovi spojení pramenící ze společných zájmů, hudební vize a sdílenému obdivu k dílu Ludwiga van Beethovena (Horne, 2011, s. 95). Ačkoliv měl Joachim za to, že Brahmsovy skladatelské kvality vysoce převyšují jeho vlastní, přistupoval k němu jako k sobě rovnému, což jejich vztah výrazně odlišovalo například od Joachimovy umělecké náklonnosti k Robertu Schummanovi, v níž se podle svých slov Joachim považoval spíše za žáka (Schwarz, 1983, s. 504).

4.3 Vliv Josepha Joachima na přijetí a interpretaci Brahmsovy hudby

Plný rozsah významu, jež Joseph Joachim měl na hudební vývoj a úspěch Johanesse Brahmsa lze jen těžko odhadovat. V každém případě byl ale Joachim

Brahmsovi nápomocný, nejen jakožto jeho celoživotní přítel, ale také prakticky zasáhl v mnoha klíčových okamžicích Brahmsova života. Již na počátku vzájemného přátelství neváhal Joachim Brahms představit svým přátelům, Robertovi a Claře Schumann. Seznámení s Schumannovými mělo pro Brahmsa zásadní význam, s Clarou ho od té doby pojilo dlouholeté přátelství i hudební spojenectví. Joachim hrál důležitou roli v tzv. *Brahms-Schumann* kruhu, jehož byli Clara i Johannes prominentními členy (Leistra-Jones, 2013, s. 399). Jak jsme již zmiňovali, Johannes Brahms s Josephem Joachimem si vyměňovali čilou korespondenci. Několik let si posílali hudební cvičení a Johannes Brahms opakovaně požádal Joachima o radu. Joachim byl díle Brahmsovi nápomocný během jeho práce na již zmiňovaných dílech: Symfonii D-moll a Houslovém koncertě D-dur, ale i dalších skladbách jako například Brahmsově Koncertě pro klavír D-moll a Klavírním kvintetu F-moll (Pulver, 1925, s. 26).

Joachimovo přátelství se projevilo i v momentě, kdy se pokusil pro Brahmsa zajistit profesní pozici odpovídající jeho kvalitám. Kromě jiného se zasazoval za dosazení Johanesse Brahmsa na místo dirigenta Filharmonie v Hamburku. V únoru roku 1867 píše svému příteli Avé-Lallemantovi: *“Předpokládám, soudě podle předchůdců ve Filharmonii, že není dobré doufat, že se nyní probudíte a nabídnete vhodné místo největšímu hudebníkovi naší doby (vím, co říkám), Johannesu Brahmsovi z Hamburku.”*⁴⁷ Joachimovo tušení se nakonec ukáže jako správné, když je toto místo nakonec přiděleno Juliu Stockhausenovi⁴⁸, přesto on sám nedokázal skrývat své upřímné rozhořčení.

Centrálním pojmem interpretačního stylu Josepha Joachima bylo takzvané *“Werktreue”*. Tento pojem v sobě spojuje vážnost, sebekontrolu a věrnost skladatelovým záměrům s romantickým ideálem improvizace (Leistra-Jones, 2015, s. 244). Tento přístup byl velmi blízký Johannesu Brahmsovi, který spatřoval ideál interpretace v co nepřísnejším následování notového zápisu skladatele. K interpretaci díla Beethovena poznamenal: *“Ve tomto vztahu nemám absolutně žádnou individualitu; spíše se snažím danou skladbu reprodukovat tak*

---

⁴⁷ *“I suppose, judging by the Philharmonic's antecedents, it is no good hoping that you will rouse yourselves now and offer a fitting appointment to the greatest musician of our day (I know what I am saying), to Johannes Brahms of Hamburg.”* (Bickley, 1914, s. 354) [překlad autorky]

⁴⁸ Julius Stockhausen: 1826 Paříž – 1906 Frankfurt; pěvecký mistr.

dobře, jako ji napsal Beethoven. Pak mám (celkem) dost práce."⁴⁹ Joseph Joachim byl pak jedním z interpretů, který se dokázal přiblížit přesně této Brahmově představě (idem: 270).

Joseph Joachim byl jeden z prvních, kdo Brahmovy skladby představil širšímu publiku. Hluboce věřil ve skladatelské kvality svého přítele a neodradili ho ani nepřilíživé pozitivní názory hudebních kritiků, kteří nechápali, proč by měl svou hrou "ctít tak příšerné dílo", ani možné škody, které mohl způsobit své reputaci (Pulver, 1925, s. 26). Všechna Brahmovy komorní hudba a většina jeho orchestrálních skladeb byly nejprve hrány Joachimem a orchestrem jeho *Hochschule* v Berlíně (idem, s. 27). Zároveň se Joachim zásadním způsobem zasadil za popularizaci Brahmovy hudby v Anglii, kde měl četné kontakty v Londýně a v Cambridge. Brahmovy hudba byla v Anglii velmi pozitivně přijata i v momentech, kdy německé a vídeňské publikum zůstávalo chladné. Zatímco první koncertní provedení Brahmovy houslového koncertu v Lipsku bylo veřejností přijato spíše kriticky, Joachimovo představení tohoto koncertu jen o pár měsíců později anglickému publiku sklidilo nebývalý úspěch (Schwarz, 1983, s. 508).

Jako ukázka blízkosti mezi Brahmem-skladatelem a Joachimem-interpretem může sloužit anekdota, jež se pojí s Brahmovým houslovým koncertem D-dur. V době, kdy Brahmsův houslový koncert D-dur vyšel v tištěné podobě, byl již úzce spojen s osobou a interpretačním stylem Josepha Joachima. Brahms jeho výtisk ihned v roce 1879 zaslal dalším slavným houslistům své doby, kromě jiného Emilovi Sauretovi a Pablu de Sarasate, kteří ho ale oba odmítli hrát, ačkoliv měli jinak Brahmovu hudbu v oblibě. Nakonec trvalo téměř deset let, než se první houslisté rozhodli porovnat svou interpretaci s Joachimovým přednesem (Schwarz, 1983, s. 526). Brahmovy skladatelské dílo nakonec získalo svou nadčasovou právu tím, že dokázalo přesáhnout svůj dobový kontext i Joachimův interpretační monopol, ačkoliv mu je zároveň v mnohém zavázáno.

---

⁴⁹ "I have absolutely no individuality in relation to it; rather I try to reproduce the piece as well as Beethoven wrote it. Then I have (quite) enough to do." (Leistra-Jones, 2015, s. 270.) [překlad autorky]

5. Závěr

Předkládaná bakalářská práce se věnovala jednomu z nejuznávanějších houslových virtuózů a významnému hudebnímu skladateli Josephu Joachimovi. Ve třech kapitolách postupně představila jeho život, skladatelské dílo a význam jeho přátelství s dalším významným hudebním skladatelem, Johanessem Brahmssem. Cílem této bakalářské práce nebylo pouze popsat význam Josepha Joachima jakožto houslového interpreta, hudebního skladatele a pedagoga, ale také přiblížit celkový rozměr jeho osobnosti, a zásadní roli, jež sehrál v životech svých současníků a v celkovém rozvoji německé vážné hudby. Na pozadí sporu mezi programní a absolutní hudbou a Joachimovým rozkolem s Franzem Lisztem a Richardem Wagnerem jakožto představiteli *Nové německé školy*, tato bakalářská práce ukázala vliv Joachimova estetického cítění a interpretačního stylu na přijetí hudby Johanese Brahmsse a kanonizaci Beethovenovy hudby. Význam Joachimovy skladatelské a interpretační činnosti výrazně přerůstá kontext své doby a právem ho řadí mezi nejvýraznější hudební osobnosti druhé poloviny devatenáctého století.

Seznam literatury

Avins, S. 2009. *Brahms the Godfather*. In: Frisch, W, Karnes, Kevin C. (eds.). *Brahms and His World*. Princeton: Princeton University Press. 41–56.

Bickley, N. (ed.) (1914). *Letters from and to Joseph Joachim*. London: Macmillian and Co.

Borchard, B., Uhde, K. 2020. *Joachim, Joseph*. Grove Music Online. [elektronický zdroj, staženo dne 26 května 2021 z <https://www-oxfordmusiconline-com.ezp.lib.cam.ac.uk/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-0000014322>]

Ennis, M. (2019). Brahms, Autodidacticism, and the Curious Case of the Gavotte. *Current Musicology*, 104, 139–178.

Fuller Maitland, J. A. (1905). *Joseph Joachim*. London & New York: John Lane. [Available online at https://josephjoachim.files.wordpress.com/2013/06/fuller-maitland_joseph_joachim.pdf]

Geiringer, K. (1982). *Brahms, His Life and Work*. New York: Da Capo Press.

Holde, A. (1959). Suppressed Passages in the Brahms-Joachim Correspondence Published for the First Time. *The Musical Quarterly*, 45 (3), 312–324.

Horne, W. (2011). Late Beethoven and "The First Power of Inspiration" in Brahms's "Variations on an Original Theme," Op. 21, No.1. *The Journal of Musicological Research*, 30 (2), 93–130.

Leistra-Jones, K. (2015). Improvisational Idyll. *19th Century Music*, 38(3), 243-271.

Leistra-Jones, K. (2013). Staging authenticity: Joachim, Brahms, and the politics of Werktreue performance. *Journal of the American Musicological Society*, 66(2), 397-435.

May, F. (1905). *The Life of Johannes Brahms*. London: Edward Arnold.

Moser, A. (1898). *Joseph Joachim. Ein Lebensbild*. Berlin: B. Behr's Verlag.

Moser, A., Durham, L. (1901). *Joseph Joachim (1831-1899) : A Biography*. London: Wellby. [Available online at https://josephjoachim.files.wordpress.com/2020/01/moser-dunham-english-joseph_joachim.pdf]

Musgrave, M. (1983). Brahms's First Symphony: Thematic Coherence and Its Secret Origin. *Music Analysis*, 2 (2): 117–133.

Pulver, J. (1925). Brahms and the Influence of Joachim. *The Musical Times*, 66 (983), 25–28.

Swafford, J. (1999). *Johannes Brahms: A Biography*. New York: Vintage Books.

Schwarz, B. (1983). Joseph Joachim and the Genesis of Brahms's Violin Concerto. *The Musical Quarterly*, 69 (4), 503–526.

Uhde, K. (2015). Of 'Psychological Music', Ciphers and Daguerreotypes: Joseph Joachim's *Abendglocken* Op. 5 No. 2 (1853). *Nineteenth-century Music Review*, 12(2), 227-252.

Uhde, K. (2018). *The Music of Joseph Joachim*. Woodbridge: The Boydell Press.

Přílohy

Příloha č.1: Přehled děl Josepha Joachima

Zdroj: Uhde, K. (2018). *The Music of Joseph Joachim*. Woodbridge: The Boydell Press.

Skladby (řazené dle opusových čísel)

Op. 1, *Andantino a Allegro scherzoso pro housle a klavír*, publikováno 1849, první koncertní provedení 10. ledna 1848 v Lipsku.

Op. 2, *Tři skladby pro housle nebo violu a klavír: Romanze, Fantasiestück, Eine Frühlingfantasie*, publikováno 1852.

Op. 3, *Houslový koncert č. 1 G-moll: "in einem Satz"*, publikováno 1954, první koncertní provedení 25. června 1852 v Londýně.

Op. 4, *Předehra k hře "Hamlet" Williama Shakespeara*, publikováno 1854 (poté 1907), první koncertní provedení 7. října 1853 v Düsseldorfu

Op. 5, *Tři skladby pro housle a klavír: Lindenrauschen, Abendglocken, Ballade*, publikováno 1854, první koncertní provedení 8. května 1856 v Hanoveru (*Abendglocken*)

Op. 6, *Předehra k hře "Demetrius" Hermana Grimma*, nepublikováno, první verze dokončena 1954, první koncertní provedení 21. dubna 1855 v Kasselu

Op. 7, *Předehra k hře "Jindřich IV" Williama Shakespeara*, nepublikováno, dokončeno 1854, první koncertní provedení 24. března 1855 v Hanoveru

Op. 8, *Předehra ke Gozziho komedii*, publikováno 1902, první koncertní provedení 22. října 1901

Op. 9, *Židovské melodie pro violu a klavír: "Nach Eindrücken der Byron'schen Gesänge"*, publikováno 1855, první koncertní provedení 12. ledna 1856

Op. 10, *Variace na vlastní téma pro violu a klavír*, publikováno 1855, první koncertní provedení 12. ledna 1856

Op. 11, *Houslový koncert č. 2 D-moll: "in Ungarischer Weise"*, publikováno 1861, první koncertní provedení 9. dubna 1859 ve Výmaru

Op. 12, *Notturmo pro housle a orchestr v A-dur*, publikováno 1874, první koncertní provedení 1. ledna 1875 v Lipsku

Op. 13, *Elegická předehra "Dem Andenken des Dichters Heinrich von Kleist"*, publikováno 1878, první koncertní provedení 14 března 1857 v Hanoveru

Op. 14, *Scéna Marfy ze Schillerova nedokončeného dramatu "Demetrius"*, publikováno 1879, první koncertní provedení 8. listopadu 1877

Skladby (bez opusových čísel)

Klavírní skladby "Allegretto", dokončeno 1844

Píseň (Lied) G-moll k básni "Haideröslein" Johanna Goetha, publikováno 1846

Píseň (Lied) Allegretto k básni "Haideröslein" Johanna Goetha, dokončeno 1850

"Mit einem gemalten Band" Johanna Goetha, dokončeno 1847

Scherzo-Presto, sonátová věta F-dur, dokončeno 1847

Píseň k "Im Herbst" Ludwiga Uhlanda, dokončeno 1849

Fantasie na maďarské motivy, dokončeno 1850

Fantasie na irské (skotské) motivy, dokončeno 1852

"Dem stillen Hause blick' ich zu" (z básně "Nachts" Ludwiga Uhlanda), dokončeno 1852

"Töne, liederreicher Frühling" k dílu "Frühling" Hermana Grimma, dokončeno 1852

Andantino dolce "Oh mich entzückts" k dílu "Frühling" Hermana Grimma, dokončeno 1852

Skladba "Still und bewegt" k narozeninám Gisely von Arnim, dokončeno 1854, publikováno 1911

"Ich hab' im Traum geweinet" Heinricha Heine, pro zpěv a klavír, publikováno 1854

Romance C-dur pro housle a klavír, publikováno 1855

"Variationen über ein Irisches Elfenlied" pro klavír, dokončeno 1856

Versuch eines Tanzes, dokončeno 1856

Smyčcový kvartet C-moll, jedna věta, dokončeno 1858

Fantasie na irské melodie (ve spolupráci s Otto Goldschmidtem), dokončeno 1859

Melodrama "zu einer Schiller-Gedenkfeier", dokončeno 1859

Houslový koncert č. 3 v G-dur, publikováno 1889

Pochod č. 1 C-dur a č. 2 D-dur pro orchestr, publikováno 1871

Merlinova píseň "Rain, rain, sun", publikováno 1879

Variace pro housle a orchestr E-moll, publikováno 1882

Přehra C-dur k narozeninám císaře Wilhelma II., publikováno 1896

Skladby upravené Josephem Joachimem

Johann Sebastian Bach

Vánoční oratorium, BWV 248, část pro varhany, dokončeno 1875
Kantáta, BWV 103, nepublikováno

Johannes Brahms

Maďarské tance, Knihy 1 a 2, publikováno 1868–72
Maďarské tance, Knihy 3 a 4, publikováno 1881

Franz Schubert

Sonáta pro dva klavíry C-dur "Grand Duo", Op. 140, D. 812, publikováno 1873

Robert Schumann

Večerní píseň "Abendlied", publikováno 1866

Franz Liszt

Maďarské rapsodie, část pro housle, publikováno 1871

Kadence

Ludwig van Beethoven: *Houslový koncert D-dur Op. 61*

Kadence "zum Rondo" k Beethovenově houslovému koncertu, publikováno 1849

Tři kadence k Beethovenově houslovému koncertu, publikováno 1853

Kadence k Beethovenově houslovému koncertu, publikováno 1885

Dva sety tří kadencí k Beethovenově houslovému koncertu, publikováno 1894

Johannes Brahms:

Kadence k Brahmsově houslovému koncertu D-dur Op. 77, publikováno 1879

Wolfgang Amadeus Mozart:

Kadence k Mozartově houslovému koncertu č. 4 D-dur, K. 218, publikováno 1905

Kadence k Mozartově houslovému koncertu č. 5 A-dur, K. 219, publikováno 1905

Kadence k Mozartově árii z "Il re pastore", nepublikováno

Pietro Nardini:

Kadence k Nardiniho houslovému koncertu E-moll, dokončeno 1888

Pierre Rode:

Kadence k Rodeho koncertu č. 11 D-dur

Louis Spohr:

Kadence k Spohrově koncertu A-moll, Op. 47 "Gesangsszene", publikováno 1905

Giuseppe Tartini:

Kadence k Tartiniho sonátě G-moll (Ďáblův trilek), publikováno 1905

Giovanni Battista Viotti:

Kadence k Viottiho koncertu č. 22 A-moll, publikováno 1905

Příloha č.2: Fotografie ze života Josepha Joachima

Portrét Josepha Joachima, cca 1850 (Paříž, Reutlinger)

Zdroj: *Joseph Joachim — Biography and Research* [ULR: <https://josephjoachim.com/>]

[2014/01/02/joseph-joachim-by-reutlinger/](https://josephjoachim.com/2014/01/02/joseph-joachim-by-reutlinger/), staženo 10/6/2021].

Joachim-Quartett, zleva: J. Joachim (housle), R. Haussmann (violoncello), E. Wirth (viola), Karel Halíř (housle), 1898 (Berlín)

Zdroj: *Joseph Joachim — Biography and Research* [ULR: <https://josephjoachim.com/>]

[2013/08/04/the-joachim-quartet-berlin-membership/](https://josephjoachim.com/2013/08/04/the-joachim-quartet-berlin-membership/), staženo 10/6/2021].

Joseph Joachim (vpravo) s Johannesem Brahmsom, 1855 (Berlín)

Zdroj: Schmidt, C. (1983). *Johannes Brahms und seine Zeit* (Grosse Komponisten und ihre Zeit). Laaber: Laaber-Verlag.

12 Johannes Brahms mit Joseph Joachim (rechts), um 1855.
(Bildarchiv Preußischer Kulturbesitz, Berlin)

Příloha č.3: Ukázka rukopisu Josepha Joachima - Dopis Andreasovi Moserovi

Zdroj: Moser, A. (1898). *Joseph Joachim: Ein Lebensbild*, Berlin: B. Behr's Verlag.

Ein wunderlich, lieber Moser,
und ich Frau Kluge erfüllt habe
Arab über das Concert mit,
Jahres, erklären warum die
wird öfter zu machen haben.
Lust man sich ungenügend die
Reflexion zu halten, wo man
von jungen Leuten zu leben
und zu verstehen gewohnt ist!
Für die Freundschaft,
Lust mit den besten Klängen
für die Freundschaft
von Herrn J. J. ergebener
Joseph Joachim

Berlin,
1. 5. August
1898

